

911.31 JOEGOSLAN

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

- Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/2760	16 juli 1992

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 51/92)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in de voormalige Joegoslavische federatie.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

~~Kolonel der Grenadiers~~

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/92/095/2760, d.d. 16 juli 1992

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. AMAD

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

51/92

(Afgesloten 161200 JUL 1992)

Bosnië-Herzegovina

Rond de Bosnische hoofdstad Sarajevo blijft sprake van een gespannen situatie. De afgelopen dagen hebben Servische strijdgroepen niet alleen beschietingen uitgevoerd op de stad, maar ook op de berg Igman. Zoals gemeld hebben vanuit het zuidwesten oprukkende Kroatische/Moslim-eenheden op deze berg artillerie opgesteld, waarmee zij de Serviërs onder vuur kunnen nemen. Elders in de stad zouden de Serviërs eveneens hun posities hebben versterkt met het oog op een eventuele aanval van Kroatische/Bosnische strijdkrachten op hun stellingen.

In grote delen van Bosnië-Herzegovina werden militaire successen van Servische gevechtsgroepen gemeld. Zij zouden op het punt staan een aantal steden met Moslim- of Kroatische meerderheden te veroveren in het oosten, noorden en midden van de republiek. Hun operaties lijken mede bedoeld om de landcorridor naar de Bosnische en Kroatische Krajina's te verbreden en beveiligen. Nieuwe aanwijzingen dat de tekorten in de Krajina's aan met name medicijnen en brandstof vanuit Servië worden aangevuld, wijzen erop dat de bevoorrading van deze Servische enclaves inmiddels op gang is gekomen.

Volgens mededelingen van het (pro-)Servische persbureau TanJug staan Servische gevechtsgroepen op het punt de door Kroaten gedomineerde grensplaats Bosanski Brod in te nemen. In dat geval zouden zij tevens de brug over de grensrivier Sava, die een belangrijke rol speelt bij Kroatische infiltraties in het noorden van Bosnië-Herzegovina, kunnen neutraliseren. Ook elders zouden Serviërs de Bosnische oever van de Sava hebben bereikt. Volgens Kroatische meldingen zouden zij zelfs de afgelopen dagen op Kroatisch grondgebied een vluchtelingenkamp hebben aangevallen.

In het zuidoosten zouden Servische strijdgroepen de berg Velez ten oosten van Mostar hebben veroverd en hierop artillerie hebben geplaatst die het dal van de Neretva-rivier onder vuur kan nemen. Serviërs en Kroaten betwisten elkaar reeds geruime tijd de controle over Mostar, dat enkele weken geleden werd uitgeroepen tot hoofdstad van het Kroatische kanton in Bosnië-Herzegovina.

De leiders van de drie belangrijkste bevolkingsgroepen in Bosnië-Herzegovina hebben de afgelopen dagen besprekingen gevoerd met de leider van de EG-vredesconferentie over Joegoslavië, Carrington. De Servische leider Karadzic deelde mee in beginsel in te stemmen met landcorridors voor de aanvoer van humanitaire hulp naar Sarajevo. Ook herhaalde hij zijn aanbod van een onmiddellijk staakt-het-vuren in heel Bosnië-Herzegovina. Hij stelde tevens dat de internationale gemeenschap zijns inziens te eenzijdig pressie uitoefent op de Serviërs om de gevechten te beëindigen, en pleitte voor meer druk op de Kroaten en Moslims. De vertegenwoordiger van de Moslims, de Bosnische minister van Buitenlandse Zaken Silajdzic, weigerde rechtstreeks met de door hem als oorlogsmisdadiger en kindermoordenaar omschreven Karadzic te overleggen. Hij wees diens voorstellen af, omdat zij uitsluitend zouden dienen om de voortzetting van de gevechten door de Serviërs te maskeren, en eiste dat dezen eerst hun zware wapens bij Sarajevo onder VN-toezicht zouden terugtrekken.

De principiële bereidheid van Karadzic in te stemmen met landcorridors naar Sarajevo kan de pogingen van de VN om de stad te bevoorraden vanuit Kroatische havens een nieuwe impuls geven. Hierbij dient echter te worden benadrukt dat iedere in aanmerking komende route deels door omstreden gebieden zal voeren. Hierdoor ontstaat de mogelijkheid van geweld tegen de konvoien van de kant van (autonoom opererende) gevechtsgroepen, waardoor de VN direkt bij de strijd betrokken zou raken. Bij aanvoer via Split, zoals is voorgesteld, zouden militaire voorzorgsmaatregelen in ieder geval zijn vereist rond de strategisch gelegen, door Serviërs beheerste maar door Kroaten opgeëiste stad Kupres. Bij aanvoer via de kortst denkbare route, van Ploce via Mostar, zou hetzelfde gelden, omdat deze bijna geheel zou voeren langs de lijnen waarlangs Kroatische eenheden oprukken naar Sarajevo.

Het Bosnische ministerie van Binnenlandse Zaken zegt in het bezit te zijn van opnamen van overleg tussen Karadzic en de leider van de Bosnische Kroaten, Boban, over de onderlinge verdeling van Bosnië-Herzegovina. Samen beheersen de Kroaten en Serviërs naar schatting 90% van het grondgebied van Bosnië-Herzegovina, zodat er bij een dergelijke opdeling voor de Moslims, die bijna de helft van de Bosnische bevolking vormen, slechts een klein gebied zou resteren. Overigens hebben met name de Kroaten benadrukt dat de vestiging van (etnische) kantons in Bosnië-Herzegovina niet strijdig behoeft te zijn met het behoud van de -internationaal erkende- territoriale integriteit van de republiek.

In dit verband is vermeldenswaard dat er nieuwe aanwijzingen zijn van (gewapende) conflicten tussen Moslims en Kroaten. Zo zouden afgelopen week leden van een Kroatische gevechtsgroep de door Moslims gedomineerde stadsraad van Jajce (centraal-Bosnië) hebben afgezet. Een Moslim-lid van het Bosnische parlement verklaarde voor de Sloveense radio dat hij in verband met de groeiende conflicten een bezoek heeft gebracht aan Zagreb, waarvan hij de resultaten teleurstellend noemde. In verband hiermee stelde hij dat "geen van de bevolkingsgroepen in Bosnië-Herzegovina met de anderen in één staat wilde leven".

Vorige week is een Servisch lid van het Bosnische presidium naar de Servische gebieden in de republiek gevlucht. De andere vertegenwoordiger van de Serviërs zou een soortgelijke poging hebben ondernomen, maar daarin niet zijn geslaagd. De benoeming van de betreffende personen begin juni werd beschouwd als een diplomatiek succes voor de Bosnische president Izetbegovic, omdat hij op grond daarvan kon volhouden alle bevolkingsgroepen in zijn republiek te vertegenwoordigen. De betreffende functionarissen zijn door Karadzic als verraders veroordeeld. De ontvluchte Serviër heeft echter inmiddels verklaard alleen met zijn benoeming te hebben ingestemd omdat zijn familie in Bosnië-Herzegovina in gijzeling werd gehouden. Het is denkbaar dat ook Serviërs die zitting hebben in de Bosnische regering door dergelijke chantage zijn gedwongen hun functie te aanvaarden.

Servië/Montenegro

Op 14 juli is de nieuwe premier van "Joegoslavië", Panic, beëdigd. Bij die gelegenheid heeft Panic, die ook als minister van Defensie zal fungeren, enkele opmerkelijke uitspraken gedaan. Zo pleitte hij voor een onmiddellijke demilitarisering van Bosnië-Herzegovina. Hiertoe zou het zware materieel van de (voormalige) JNA uit die republiek moeten worden teruggetrokken en zouden alle gewapende groeperingen onder auspiciën van de VN moeten worden ontwapend. Verder stelde Panic zich ten doel de redenen voor het internationale isolement van "Joegoslavië" uit de weg te ruimen. Hiertoe kondigde hij aan te zullen streven naar eliminatie van de restanten van het communistische staatsbestel. De economie dient in zijn visie snel te worden geprivatiseerd en de staatscontrole over de media moet worden opgeheven. Nog voor het einde van het jaar zullen

volgens Panic op alle bestuursniveaus verkiezingen worden gehouden. Ook de "Joegoslavische" president Cosic, die Panic in zijn functie heeft voorgedragen, heeft zich uitgesproken voor democratisering van de Servische samenleving. Overigens heeft Panic de wens te kennen gegeven op korte termijn naar New York te reizen voor overleg met de SG van de VN. Ook zou hij een bezoek aan Sarajevo willen brengen.

Panic pleitte ook voor het herstel van economische banden tussen "Joegoslavië" en de voormalige Joegoslavische republieken Kroatië en Slovenië. Hij sprak zich tevens uit voor de erkenning van de onafhankelijkheid van Bosnië-Herzegovina. Tenslotte benadrukte hij het zelfbeschikkingsrecht van alle volkeren, met inbegrip van de (onderdrukte) Albanese meerderheid in de voormalige autonome provincie Kosovo, al pleitte hij tevens voor "maatregelen die hen aanmoedigen zich niet af te scheiden".

De opstelling van Panic staat haaks op kernelementen van het tot nu toe gevoerde beleid van met name de Servische regering. Deze heeft een vrijwel absolute controle over de media, en heeft enkele dagen geleden het toezicht op de economie verder verscherpt. Ook hebben de Servische autoriteiten zich tot dusverre krachtig verzet tegen zelfbeschikking voor de Albanen in Kosovo.

Overigens heeft de Servische premier Bozovic recentelijk uitspraken gedaan die in tegenspraak zijn met die van Panic. Zo stelde hij dat er geen centimeter grond waarop Serviërs wonen zal worden opgegeven en dat met name de Serviërs in Bosnië-Herzegovina niet zullen worden vergeten. Hij verwierp het feit dat burgers die hun huizen verdedigen, als agressor worden aangemerkt. Tevens stelde hij dat Servië en het Servische volk niet kunnen worden "gekocht" met sancties en chantage.

Het is alleszins denkbaar dat de uitlatingen van Panic vooral politiek-propagandistische doelen dienen, te weten het doorbreken van het internationale isolement van "Joegoslavië". Maar ook indien hij een ingrijpende koerswijziging beoogt, is het nog maar de vraag in hoeverre hij de machtsmiddelen bezit om deze door te voeren. Zijn verklaring vertoont overeenkomsten met het programma van de laatste federale regering van het "oude" Joegoslavië onder leiding van de Kroaat Markovic. Ook deze was echter niet in staat dit beleid door te zetten tegenover de obstructie van de deelstaatregeringen. Het is mogelijk dat in het nieuwe "Joegoslavië" een vergelijkbare situatie ontstaat, waarbij door de Servische republieksregering hervormingen onmogelijk worden gemaakt. Tevens is het de vraag in hoeverre Panic als formeel minister van Defensie, maar als feitelijk buitenstaander zonder banden met de krijgsmacht, in staat zal zijn daadwerkelijk leiding te geven aan de JNA.

De leider van de Servische socialistische partij en voormalige voorzitter van het presidium van het "oude" Joegoslavië, Jovic, heeft verklaard dat de Servische president Milosevic niet zal aftreden voordat de wenselijkheid daarvan is getoetst door middel van bijvoorbeeld een referendum. Dit onderstreept dat de Servische socialisten niet bereid zijn op korte termijn gehoor te geven aan de druk van de oppositie om ingrijpende koerswijzigingen door te voeren.

Van de 47 internationaal opererende schepen van Servië en Montenegro zijn inmiddels 41 schepen onder andere vlag gaan varen. Vijf Servische schepen zijn omgevlagd naar St. Vincent, 34 Montenegrijnse naar Malta en 2 naar Panama. Het eigendom blijft, ondanks deze dekmantelorganisatie, "Joegoslavisch". Hoewel niet vaststaat dat deze schepen ook goederen naar "Joegoslavië" zullen pogen te vervoeren, lijken "Joegoslavische" rederijen hiermee de restricties uit VN-

resolutie 757 te willen ontduiken. Zelfs het omvlaggen op zich zou als een inbreuk op de resolutie kunnen worden gezien.

Kroatië

Uit alle door de VN te beschermen regio's (UNPA's) trekken eenheden van de strijdende partijen zich terug. Er bestaan echter, vooral rond UNPA-zuid (de Krajina) nog aanzienlijke onzekerheden, bijvoorbeeld over de vraag waarheen de betreffende wapens (met name de Servische) dienen te worden teruggetrokken. Er zijn aanwijzingen dat de Kroatische politie rond de Krajina in het bezit is van zwaardere wapens dan gebruikelijk. Dit vormt mogelijk een reactie op het feit dat (voormalige) JNA-militairen zich, in een aantal gevallen met hun wapens, hebben aangesloten bij de lokale (Servische) politie en derhalve niet behoeven te worden ontwapend.

hebben melding gemaakt van een potentieel belangrijk diplomatiek succes. De regering van de Krajina, de belangrijkste Servische enclave in Kroatië, zou bij monde van president Hadzic hebben ingestemd met het voorstel de zogenaamde "Pink Zones" (gebieden rondom de UNPA's die moeten worden gedemilitariseerd omdat van daaruit de UNPA's onder vuur kunnen worden genomen) geleidelijk weer onder gezag te brengen van de Kroatische autoriteiten. Dit vormt een belangrijke concessie, omdat dit de eerste keer betreft dat de autoriteiten van de Krajina instemmen met de overdracht van gebied aan Kroatië, terwijl in de "Pink Zones", hoewel zij niet tot het territorium van de Krajina behoren, toch sprake is van aanzienlijke Servische minderheden.

Zoals reeds eerder gemeld, is Hadzic aan de macht gekomen door een door de Servische regering gesteunde coup tegen de president van de Krajina, Babic, in verband met diens verzet tegen het VN-vredesplan. Babic blijft echter met name in de omgeving van Knin, de hoofdstad van de Krajina, steun genieten. Uit het feit dat eerder deze maand een aanval op Babic werd uitgevoerd, waarbij deze gewond raakte, kan worden opgemaakt dat de machtsverhoudingen in de Krajina nog steeds onduidelijk zijn. Mogelijk heeft Hadzic de bovenvermelde concessie gedaan om zijn internationale aanzien te versterken.

Bij dit alles is van belang dat nog steeds geen overeenstemming is bereikt over het -in het VN-vredesplan genoemde- herstel van het Kroatische gezag in de UNPA's zelf. Dit zou moeten worden uitgewerkt in een commissie bestaande uit Serviërs, Kroaten en leden van de EG-waarnemersmissie. Als gevolg van onenigheid hierover is een dergelijke commissie nog steeds niet gevormd. Hoewel de regering-Hadzic heeft ingestemd met het vredesplan, heeft zij de nog door Babic uitgeroepen onafhankelijkheid van de Krajina niet herroepen. Daardoor is een akkoord op dit punt uiterst onwaarschijnlijk.

Macedonië

In Macedonië zijn nog geen vorderingen gemaakt bij de samenstelling van een nieuwe regering. De leider van de grootste fractie in het parlement, Georgijevski, die op grond van constitutionele voorzieningen de formatie-opdracht had gekregen, heeft deze opdracht teruggegeven aan president Gligorov. Het meest waarschijnlijk is nu dat op korte termijn nieuwe verkiezingen zullen worden uitgeschreven. Zoals bekend kwam de regering-Kljusev vorige week ten val omdat zij niet in staat was de internationale erkenning van Macedonië onder die naam te bewerkstelligen. Een radicalisering van de Macedonische politieke opstelling is te verwachten.

Internationale vredesinspanningen

Inmiddels is tussen de NAVO en de Westeuropese Unie (WEU) overeenstemming bereikt over een taakverdeling in verband met maritieme patrouilles in de

Adriatische zee. Er zijn twee eskaders geformeerd van ieder zes schepen, geassisteerd door maritieme patrouille- en AWACS-vliegtuigen, die de scheepvaart op Montenegro moeten controleren in verband met het internationale wapen- en handelsembargo tegen "Joegoslavië". De eenheden mogen zich echter niet in de "Joegoslavische" territoriale wateren ophouden en hebben bovendien geen mandaat om schepen aan te houden en te doorzoeken.

Zoals reeds eerder gemeld is de "Joegoslavische" marine nog in het bezit van enkele duizenden zeemijnen van diverse types, die in beginsel een dreiging (kunnen) vormen voor de internationale scheepvaart. Met name in de aanvoerroutes naar de Kroatische havens Zadar, Sibenik, Split en Dubrovnik zijn mogelijk nog mijnenvelden aanwezig. Hoewel de Kroatische marine vermoedelijk pogingen heeft gedaan de mijnen te ruimen, is zij slechts in het bezit van één mijnenveger. Waarschijnlijk zijn de mijnenvelden nog gedeels intact. Het is niet uitgesloten dat de mijnen op den duur losslaan en dan zelfs open zee bereiken.

De Veiligheidsraad heeft op 13 juli ingestemd met het verzoek van SG Ghali om het aantal VN-functionarissen op het vliegveld van Sarajevo uit te breiden met 500 man, vooral verkeersleiders, helikopterpiloten en technici. Ook is inmiddels besloten het Canadese UNPROFOR-bataljon dat tijdelijk op de luchthaven is gelegerd, te vervangen door militairen uit Frankrijk, Egypte en de Oekraïne. De Canadezen zouden dan terugkeren naar hun oorspronkelijke legeringsgebied in UNPA-west. Door al deze maatregelen zullen de verwachte kosten van UNPROFOR, die reeds in de oorspronkelijke raming te hoog leken voor de draagkracht van de VN, nog verder stijgen.

Conclusie/vooruitzicht

De Servische gevechtsgroepen in Bosnië-Herzegovina lijken in grote delen van de republiek militaire successen te boeken. Deze lijken vooral bedoeld om de aanvoerroutes naar de Kroatische en Bosnische Krajina's te consolideren. Daarnaast beogen zij mogelijk door de verovering van de Bosnische oever van de Sava verdere Kroatische infiltraties in het noorden van Bosnië-Herzegovina onmogelijk te maken.

Naar wordt aangenomen in verband met de successen van de Serviërs, heeft de Servische leider Karadzic opnieuw een bestand voor de hele republiek aangeboden en de vestiging van corridors voor de aanvoer van hulpgoederen naar Sarajevo voorgesteld. Indien deze voorstellen, die overigens door de Moslims worden verworpen, toch zouden worden aanvaard, groeit de kans dat de VN bij de gevechten in Bosnië-Herzegovina betrokken raakt. Overigens zijn er aanwijzingen van groeiende conflicten tussen Kroaten en Moslims in Bosnië-Herzegovina.

De nieuwe "Joegoslavische" premier Panic heeft verregaande voorstellen gedaan voor de beëindiging van de strijd in Bosnië-Herzegovina en voor ingrijpende politieke en economische hervormingen in zijn land, die haaks staan op kernelementen van het tot nu toe gevoerde beleid in Servië. Er dient rekening mee te worden gehouden dat deze uitspraken vooral politiek-propagandistische doeleinden dienen. Ook kan het streven van Panic worden doorkruist door obstructie van de deelstaatregeringen van Servië en Montenegro. Er zijn nog geen aanwijzingen dat de Servische president Milosevic bereid is tot ingrijpende koerswijzigingen.